

Asia: VN/11019/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Millaisia taloudellisia, toiminnallisia, yhteiskunnallisia tai muita vaikutuksia tunnistatte? Miten arvioitte uuden toiminta- ja toteutusmallin tai muut edustamallenne taholle aiheutuvat seuraukset?

Ehdotetun sähköisen tietopisteen, sekä lain määräämän toimintamallin käyttöönotto aiheuttaisi lisäkustannuksia mm. integraatiotyön, järjestelmäalihankinnan, raportoinnin, auditoinnin sekä turvaselvitysten tekemisen takia. Itse tietopiste ei tuo verkko-operaattoreille säästöä, koska yrityksillä täytyy joka tapauksessa olla oma verkkotietojärjestelmä operatiiviseen toimintaansa.

Huoli on myös tehokkuuden heikentymisestä ja toimijoiden valinnan vapauden kaventumisesta. Lisäksi on riski, että toiminta hidastuu ja huonontuu mm. kaivu-uurakojien ja teleoperaattoreiden monimutkaistuvan ja hidastuvan tiedonkulu takia.

Lakiesityksestä jää myös avoimeksi tuleeko kaikkien verkkotoimijoiden 8 §:n poikkeuksen mukaan toimittaa kaikki verkkotiedot keskitettyyn tietopisteeseen. ”...Liikenne- ja viestintävirasto myöntää hakemuksesta verkkotoimijalle luvan luovuttaa verkkotietoja kokonaan tai osittain saapuvien verkkotietokyselyiden perusteella...”. Lisäksi 8 §:n poikkeusluvan saamisen edellytykset verkkotoimijalle voivat osin olla sellaisia, että verkkotoimija, joka ei niitä täytä, ei myöskään pysty toimittamaan kaikkia verkkotietoja 7 §:n mukaan.

Tarkempi kokonaiskustannusten ja -haittojen arvioiminen edellyttäisi vaikutusarvioinnin tekemistä, mikä tulisi tehdä yhteistyössä infratoimijoiden kanssa.

Tarkempia pykäläkohtaisia huomioita on kohdassa 7.

2. Miten näette uusien toimijoille asetettujen velvoitteiden, kuten esimerkiksi rekisteröintivelvoitteiden, tiedonantovelvoitteiden, turvallisuusvelvoitteiden ja näyttötoimintavelvoitteiden, toimivuuden edustamanne tahon näkökulmasta?

Finnet-liiton jäsenyhtiöiden kannalta mainittujen velvoitteiden asettaminen aiheuttaa huomattavaa operatiivista lisätyötä ja lisäkustannuksia. Ehdotettu sähköinen tietopiste ja toimintamalli eivät hyödytä verkkoinfratoimijoita.

Vaihtoehto, jossa verkkotoimija toimittaa vastauksen verkkotietokyselyyn suoraan kysyjälle keventäisi tätä taakkaa huomattavasti, kun välttyään integrointi- ja käyttökustannuksiltaan kalliilta järjestelmäintegraatiolta verkko-operoijien ja tulevan järjestelmän välillä.

Tarkempia pykäläkohtaisia huomioita on kohdassa 7.

3. Miten 26 §:n verkkotietojärjestelmän luokat toimivat näkökulmastanne ja ovatko esitetyt verkkotietojärjestelmien tietoturva vaatimukset riittävän kattavat?

Luokkajako on epäselvä. Tarkoitetaanko esimerkiksi, että luokkaan A kuuluvat järjestelmät, joista 7 §:n mukaisesti siirretään ja päivitetään koko verkkotieto automaattisesti tietopisteeseen, verkkotietojen määrästä riippumatta? Samoin kuuluuko esimerkiksi merkittävän määrän verkkotietoja käsittävät järjestelmät luokkaan A, vaikka niistä olisi vain satunnainen 8 §:n mukainen verkkotietokyselyyn pohjautuva yhteys tietopisteeseen? Ja mikä on merkittävä määrä verkkotietoja, joka ilmeisesti määrittää sen onko 8 §:n poikkeuksen saaneen yhtiön järjestelmä luokassa A vai B?

Tarkempia pykäläkohtaisia huomioita on kohdassa 7.

4. Miten näette sähköisen tietopisteen rahoituksen ja toimialoilta perittävät maksut nyt ja tulevaisuudessa?

Niin verkkotietojen selvittämisen helpottamisen, kuin tietoturvan ym. tavoitteiden täyttämiseksi ehdotettu keksitetty tietopiste ja toimintamalli on liian kallis. Tavoitteet olisivat saavutettavissa huomattavasti pienemmällä kustannuksella ja toimivammalla mallilla esimerkiksi Ruotsissa käytetyn keskitetyn verkkotietokyselyjen välitysportaalin kaltaisella toteutuksella.

Joka tapauksessa on hyvä, että palvelusta aletaan periä käyttömaksu, koska palvelun hyöty on maanrakennuspuolen toimijoilla. Työkalu hyödyttää nimenomaan maanrakennustöitä tekeviä yrityksiä sekä tuottaa mahdollisesti näille kustannussäästöjä. Perittävän maksuosuuden tulisi kuitenkin kattaa huomattavasti suuremman osan, jopa lähes kaikki palvelun kustannuksista.

Nyt ehdotettua 1,2 M€:n Liikenne- ja viestintäviraston, Energiaviraston ja Väyläviraston osuutta tulisi vastaavasti pienentää. Ainakin telealan osalta tämä siirtyy alan toimijoiden rasitteeksi, ilman hyötyä verkkotoimijoille. Samalla ehdotetussa mallissa tietoliikennepalvelujen tuotantokustannukset

järjestelmästä, turvaselvityksistä, auditoinneista, raportoinneista ym. johtuen kasvaisivat muutenkin merkittävästi.

Lisäksi virastojen maksama osuus tulisi joka tapauksessa siirtää valtion budjettivaroin katettavaksi.

Tarkempia pykäläkohtaisia huomioita on kohdassa 7.

5. Miten arvioitte verkkotietokyselyn määräajat sekä verkkotoimijalle asetetun määräajan ilmoittaa verkkotietokyselyssä pyydetty tiedot Liikenne- ja viestintäviraston tietopisteeseen?

Mikäli 3 päivän määräaika verkkotietokyselyyn vastaamiseen käsittää kaikki viikonpäivät, on aika liian lyhyt huomioiden viikonloput tai esimerkiksi pääsiäisen 4 vapaapäivää. 3:n arkipäivän määräaika olisi riittävä.

Tarkempia pykäläkohtaisia huomioita on kohdassa 7.

6. Miten arvioitte verkkoinfrastruktuurin sijaintitietojen käsittelyn kokonaisturvallisuutta ja uusien turvallisuusvaatimusten riittävyyttä ja kattavuutta?

Nykyiset verkko-operaattorikohtaiset verkkotietojärjestelmät ovat kokonaisturvallisuuden kannalta riittävät. Verkkotietojen keskittäminen, jopa vain vuoden aikana tehtyjen verkkotietokyselyjen vastausten muodossa, lisää verkkotietojen tietomurtojen ja väärinkäytöstä mahdollisuutta ja riskiä. Verkkotietokyselyjen turvatarkastusten tekeminen toisaalta lisää turvallisuutta.

Turvallisuusvaatimusten osalta ehdotuksessa jää avoimia kysymyksiä, esimerkkinä 8 §:ssä käytetty ”riittävän tietoturvallinen”.

Valmistelun jatkoon ehdotamme tehtäväksi pohjautuen esimerkiksi Ruotsin mallin mukaiselle verkkotietokyselyjen välitysmallille, jossa verkkotietoja ei siirretä järjestelmien välillä, eikä varsinkaan keskitetä verkkotoimijoiden lisäksi keskitettyyn järjestelmään.

Tarkempia pykäläkohtaisia huomioita on kohdassa 7.

7. Muita huomioita tai kommentteja hallituksen esityksestä?

Finnet-liitto ry (jäljempänä ”Finnet”) kiittää Liikenne- ja viestintäministeriötä mahdollisuudesta lausua asiasta. Selvyiden vuoksi todettakoon, että tämä lausunto annetaan Finnet-liiton ja sen 16 jäsenyhtiön puolesta: Alajärven Puhelinosuuskunta, FNE-Finland Oy, ElmoNet Oy, Ikaalisten-Parkanon Puhelin Oy, Kaisanet Oy, Karjaan Puhelin Oy, Kemiön Puhelinosakeyhtiö, Lounea Oy, LPOnet Osk Anl, LP Vahvavirta Osk, MPY Telecom Oyj, Paraisten Puhelin Oy, Pietarsaaren Seudun Puhelin Oy, Savonlinnan BLC- osuuskunta, Vakka-Suomen Puhelin Oy ja Ålands Telefonandelslag.

Finnet-liitto kannattaa FiComin lausuntoa kokonaisuudessaan. Tässä lausunnossa on lisäksi nostettu esiin Finnet-liiton kannalta tärkeimmät asiat.

Lain valmistelu:

Lain valmistelu on tehty ilman kohteena olevien verkkotoimijoiden kuulemista ja sisällyttämistä valmisteluun, vaikka sillä olisi ehdotetussa muodossa merkittäviä vaikutuksia verkkotoimijoiden operatiiviseen toimintaan ja kustannuksiin. Myös lain vaikutusten arviointi on puutteellista. Laki ei myöskään kaikilta osin vastaa aiemman lausuntoarvion pohjalta suunniteltua hybridimallia, vaan se on edelleen hyvin keskitetty. Lakiesityksen tarkoitus on saavutettavissa huomattavasti kevyemmällä, kustannustehokkaammalla ja tietoturvalisemmalla toimintamallilla, kuten esimerkiksi Ruotsissa on tehty.

Lakiesitys on myös niin Orpon hallitusohjelman kuin esimerkiksi Suomen Digikompassin tavoitteiden vastainen ja se on myös ristiriidassa gigabitti-infrastruktuurisäädöksen tavoitteiden kanssa.

Esitämme, että ehdotettu lainsäädäntö palautetaan jatkovalmisteluun ja, että mm. vaikutusten arvioinnin tekemiseksi sidosryhmät, etenkin lain kohteena oleva verkkotoimijat otetaan laajasti ja perusteellisesti mukaan valmisteluun.

Lausuntomme pykäläkohtaisten huomautusten määrä toimikoon myös osoituksena, että lakiesitys tulee valmistella uudestaan verkkotoimijoita kuullen.

Erityisiä pykäläkohtaisia huomioita, kysymyksiä ja ehdotuksia:

2 §:

- Verkkotietojärjestelmän määritelmä on hyvin laaja; konesalit, järjestelmien väliset tietoliikenneyhteydet, näyttötoiminnan laitteet.
- Tämä tarkoittaa, että Traficomin tarkastus- ja valvontaoikeudet sekä toimijoiden raportointi- ja auditointivelvollisuudet muodostuvat hyvin laajoiksi ja uhkaavat verkkotoimijoiden toiminnan organisointia.

4 §:

- Koko verkko kartoitettava ajan saatossa, kartoitus tehtävä huolto- ja korjaustoimenpiteiden yhteydessä.

- Tämä johtaa jatkuvaan lisätyöhön huolto- ja korjaustöissä, kun mahdolliset kartoitustarpeet on huomioitava ja kartoitukset tehtävä.
- Kustannuksia ei vältetä, koska kartoitukset on joka tapauksessa tehtävä ajan saatossa.
- Koska olemassa oleva verkko ei aiheuta muille vaaraa, tulisi aiemmin sijoitetun verkon kartoittaminen jättää verkkotoimijan omaan harkintaan. Teletojmijoilla on esimerkiksi käytöstä poistunutta, poistuvaa tai vähäisellä käytöllä olevaa infraa, jonka kartoittaminen ei ole perusteltua.

7–8 §:

- Hybridimallista on jäänyt pois mahdollisuus vastata suoraan kyselijälle, ja verkkotiedot kyselyalueesta tulee toimittaa tietopisteeseen, josta ne toimitetaan kyselijälle.
- Lähtökohtaisesti kaikki verkkotiedot vietävä verkkotietopisteeseen, kyselykohtainen vastaaminen edellyttää hakeutumista poikkeusluvalle.
- Päätöskriteerit siitä pitääkö toimittaa kaikki verkkotiedot tietopisteeseen, vai voiko vastata vain kyselyihin on lakiesityksessä yksilöimättömät ja avoimet, mikä aiheuttaa epäselvyyttä ja epävarmuutta verkkotoimijoiden osalta.
- Jääkö aukko/riski, että kaikkien on toimitettava kaikki verkkotiedot, ellei ulkoisien syitten takia (esim. Traficomien resurssien, auditointien tms. syistä) 8 §:n poikkeuslupaa ole vielä myönnetty?
- Määritelmän kriteerit siitä, mitkä ovat poikkeuslupan vaatimat riittävä osaaminen, resurssit tai tietoturva jää epäselväksi. Samoin arvioinnin aikataulu on määrittelemätön.
- 3 päivää pitäisi tarkentaa arkipäiviksi.

10 §:

- Käyttäjäksi voi rekisteröidä oikeushenkilön.
- Valuuko tästä oikeus yrityksen kenelle tahansa henkilölle, jolle yritys antaa luvan käyttää palvelua?
- Henkilön rekisteröinnin voi 16 §:n mukaan perua verkkoinfran suojaamiseksi, Suomen kansallisen turvallisuuden tai kansainvälisten velvoitteiden vuoksi, mutta nämä eivät ole syitä evätä rekisteröintiä?

11 §:

- Kiinteistön omistajiltakin tulisi vaatia (ei vain voisi vaatia) sähköistä tunnistautumista.

14 §:

- Lakipykälästä puuttuu velvollisuus ilmoittaa vahingosta myös verkkotoimijalle, vaikka se on mainittu perusteluissa, sekä se, että ilmoitus verkkotoimijalle on tehtävä verkkotoimijan määrittämällä tavalla.

16 §:

- Ennen luvan muuttamista tai perumista annettava "kohtuullinen määräaika" korjata toimintaa tulee olla myös mahdollisimman lyhyt, jotta mahdollisissa väärinkäytöksissä toimijan mahdollisuus hakea tietoa on pienin mahdollinen.

19 §:

- Kuka päättää onko näyttö tarpeen työturvallisuuden tai kaivuuvahinkojen kannalta tai "muusta perustellusta syystä"?

21 §:

- Verkkotoimijalla tulee olla oikeus saada korvaus näytöstä myös, jos näyttöä pyydetään/vaaditaan alueelle, joka ei ole verkkotoimijan määrittelemää näyttöaluetta.

24 §:

- On pelko, että tehtäväksi tulevien turvaselvitysten määrä tulee ruuhkauttamaan turvaselvitysten tekemisen.

- Nykyisin ongelma on, että edes kaikki verkkotoimijat, jotka omista lähtökohdista haluaisivat teettää turvaselvityksiä, eivät pääse turvaselvitysten piiriin.

- Määrittelemättä on myös mikä on merkittävä määrä verkkotietoja, joka edellyttää turvaselvityksen tekemisen. Voiko esimerkiksi kaivuu-urakoijalla tulkita olevan suuri (merkittävä?) määrä verkkotietoja, jos osallistuu suureen, tai useaan urakkaan?

27–30 §:

- Traficomista on tulossa eräänlainen kaikkien operaattoreiden verkkotietojärjestelmien valvoja ja vaatimustason määrittelijä sekä verkkotietojärjestelmien tarkastaja, eli toimimaan verkkotoimijan operatiivisena osana.

-- Traficomin oikeudet määrätä, valvoa ja vaatia yhtiöiden verkkotietojärjestelmiin liittyen kasvaa merkittävästi.

-- Lisää hallinnollista raportoitavaa, mm. tietojärjestelmistä, häiriöistä, näyttötoimittajista ja auditointeja.

-- Toimitettava selvitys turvallisuudesta ja käytettävyydestä.

- Jos luokka A, tai vaadittaessa myös luokka B, niin tietoturvallisuuden arviointilaitoksen sertifikaatit vaaditaan 3 vuoden välein.

- Epäselväksi jää voiko tietojärjestelmäauditointi olla järjestelmäkohtainen, vai pitääkö jokaisen yhtiön tehdä oma, vaikka käytettäisiin samaa verkkotietojärjestelmää.

- Myös vaadittu taso jää epäselväksi.

31–33 §:

- Traficomille oikeudet määritellä, valvoa ja auditoida verkkotietojärjestelmiä sekä vaatia ilmoituksia lisää kustannuksia.

34 §:

- Edelleen harkittava, onko jotkin näistä toimivaltuuksissa mahdollista määritellä jo laissa mm. sääntelyn ennakoitavuuden parantamiseksi.

41 §:

- Maksu verkkotietokyselyjen tekijöille on perusteltu ja kannatettava.

- Maksujen pitäisi kuitenkin kattaa suurin osa, jopa kaikki palvelun kustannukset (hyötyjä maksaa periaatteella).

- Ehdotettu jako 1 M€/1,2 M€ jättäisi valtaosan verkkotoimijoiden katettavaksi (esimerkiksi, kuten nyt tietoyhteiskuntamaksu kautta), vaikka nämä joutuvat itse maksamaan suuren osan kokonaisuuden kustannuksista.

43 §:

- Seuraamusmaksun asetannassa olisi huomioitava myös kohdeyrityksen koko.

Forsberg Gustaf
Finnet-liitto ry